

Promluva Svatého otce k zástupcům německých židovských obcí

čtvrtek, 22. září, 2011, 17.15 hodin

Vážené dámy, vážení pánové!

Jsem potěšen, že se s Vámi mohu setkat zde, v Berlíně. Ze srdce děkuji panu předsedovi, Dr. Dietru Graumannovi, za přátelská slova na uvítanou. Ukazují, jak velmi narostla důvěra mezi židovským národem a katolickou církví, které sdílejí nezanedbatelnou část svých podstatných tradic. Zároveň všichni dobře víme, že láskyplné porozumění mezi Izraelem a Církví, ve vzájemném respektu k jinakosti, musí dále růst a mělo by hluboce pronikat do hlásání víry.

Během mé návštěvy v Kolínské synagoze před šesti lety, mluvil rabín Teitelbaum o paměti jako o jednom z pilířů nutných k založení pokojné budoucnosti. Dnes stojím na místě zásadním pro paměť, pro strašlivou paměť, protože odtud bylo plánováno a organizováno Shoah, vyhlazení židovských spoluobčanů v Evropě. Před nástupem nacistického teroru žilo v Německu zhruba půl milionu Židů, kteří vytvářeli pevnou komponentu německé společnosti. Po Druhé světové válce bylo Německo považováno za „zemi Shoah“, v níž se v podstatě už nedalo žít. Zpočátku nedocházelo k žádným pokusům znovuzaložit starobylé židovské komunity, ačkoliv z Východu nepřestávaly přicházet jednotlivci a židovské rodiny. Mnozí z nich chtěli emigrovat, zejména do Spojených států nebo Izraele, a vybudovat si novou existenci.

Na tomto místě je třeba připomenout také pogrom „Křišťálovou noc“ z 9. na 10. listopadu 1938. Málokdo vnímal celý význam tohoto projevu pohrdání člověkem, tak jak jej vnímal probošt berlínského dómu, Bernhard Lichtenber, který z kazatelny katedrály sv. Hedviky volal: „Venku je Templ v plamenech – také ten je Božím domem“. Národněsocialistický režim teroru se zakládal na rasistickém mýtu, jehož součástí bylo odmítnutí Boha Abraháma, Izáka a Jákoba, Boha Ježíše Krista a lidí věřících v Něho. „Všemohoucí“ Adolf Hitler byl pohanskou modlou, chtěl být náhradou za biblického Boha, Stvořitele a Otce všech lidí. S odmítnutím úcty k tomuto jedinému Bohu se ztrácí vždy také úcta k důstojnosti člověka. Čeho je schopen člověk odmítající Boha a jakou tvář může dostat národ s tímto „ne“ vůči Bůhu, ukázaly strašlivé obrazy z koncentračních táborů na konci války.

S ohledem na tuto paměť je třeba s vděčností dodat, že v posledních desetiletích dochází k novému rozvoji, ba dá se říci dokonce rozkvětu židovského života v Německu. Třeba zdůraznit, že v tomto období se židovská komunita zasloužila zvláštním způsobem o integraci východoevropských přistěhovalců.

Chtěl bych ocenit také stále se prohlubující dialog katolické církve s hebraismem. Církev pocituje k židovskému národu velkou blízkost. V deklaraci II. vatikánského koncilu *Nostra aetate* jsme vstoupili na „nezvratnou cestu dialogu, bratrství a přátelství“ (srov. Promluva v římské synagoze, 17. ledna 2010). Platí to pro Katolickou církev jako celek, v jejímž rámci se zejména bl. papež Jan Pavel II. zvláště intenzívně zasazoval ve prospěch této nové cesty. Platí to samozřejmě také pro katolickou církev v Německu, která si je dobře vědoma své zvláštní zodpovědnosti v této věci. Ve veřejném prostoru zaznamenáváme především „Týden bratrství“, organizovaný každý rok v prvním březnovém týdnu lokálními asociacemi pro křesťansko-židovskou spolupráci.

Na katolické straně probíhají kromě toho každoroční setkání biskupů a rabínů, stejně jako strukturované rozhovory s Centrální židovskou radou. Už v 70. letech Centrální výbor německých katolíků (ZdK) založil diskusní fórum „Židé a křesťané“, které v dalších letech kompetentně zpracovalo mnoho užitečných dokumentů. Nemůžeme opominout ani historické setkání židovsko-křesťanského dialogu, které proběhlo (v Německu) v roce 2006, za účasti kardinála Waltera Kaspera. Toto shromáždění přinášelo ještě donedávna hojné plody.

Kromě těchto chvályhodných konkrétních iniciativ se domnívám, že my křesťané si máme stále více uvědomovat svou vnitřní příbuznost s judaismem. Pro křesťany nemůže být spásná událost přetržena. Spása přichází právě z Židů (srov. Jan 4,22). Tam, kde je konflikt Ježíše s judaismem jeho doby viděn povrchně, jako oddálení se Staré smlouvě, dochází nakonec k jeho redukci na ideu osvobození, která považuje Tóru pouze za otrocké dodržování obřadů a vnějších předpisů. Ve skutečnosti ovšem Kázání na hoře neruší Mojžíšský zákon, ale odhaluje jeho skryté možnosti a nechává zaznít nové nároky. Odkazuje k nejhlubšímu základu lidského jednání, k srdci, kde člověk volí mezi čistým a nečistým, kde se projevuje víra, naděje a láska.

Poselství naděje, které knihy židovské Bible a křesťanský Starý zákon předávají, bylo židy a křesťany asimilováno a rozvíjeno odlišně. „ Po staletích rozporů uznáváme za svůj úkol pracovat tak, aby tyto dva způsoby nového čtení biblických textů – křesťanský a židovský - vstoupili do vzájemného dialogu, abychom správně rozuměli Boží vůli a jeho slovu“ (Ježíš z Nazareta. Druhá část: Od vstupu do Jeruzaléma ke vzkříšení, v něm. orig. s. 49). Ve

společnosti stále více sekularizované by tento dialog měl posilovat společnou naději v Bohu. Bez této naděje společnost ztrácí svoji lidskost.

Shrneme-li tedy můžeme konstatovat, že vzájemná diskuse Katolické církve a Hebraismu přinesla v Německu slibné plody. Vyrostly trvalé, důvěryplné vztahy. Židé a křesťané mají jistě společnou zodpovědnost za rozvoj společnosti, která má vždy také náboženskou dimenzi. Kéž všichni mohou společně pokračovat na této cestě. K tomu nám Jediný a Všemohoucí – Ha Kadosch Baruch Hu – dej své požehnání.

Přeložila Johana Bronková, Vatikánský rozhlas